

UTVRĐIVANJE ODGOVORNOSTI MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA U PRAVU I PRAKSI

Apstrakt

Pojava međunarodnih organizacija u međunarodnom pravu i priznavanje njihovog međunarodnog subjektiviteta svakako sa sobom nosi određene posledice, koje se tiču njihovih sposobnosti da budu nosioci prava i obaveza, ali i da budu odgovorne za protivpravne akte u međunarodnom pravu. Rad obrađuje primenjivost osnova za utvrđivanje odgovornosti međunarodnih organizacija.

Utvrđujući da je subjektivitet država drugačiji od subjektiviteta međunarodnih organizacija, što sa sobom povlači i drugačiji osnov za utvrđivanje odgovornosti, u radu se ističe i neuniformnost unutrašnje pravne prirode međunarodnih organizacija. U drugom delu rada će pojam odgovornosti i njene primenjivosti na organizacije biti ispitan kroz analizu pojmova responsibility, liability i accountability. Imajući u vidu da su države i osnivači međunarodnih (međuvladinih) organizacija u trećem delu rada će biti ispitano preplitanje odgovornosti ova dva subjekta prava kroz primere iz prakse.

Ključne reči: *međunarodna organizacija, međunarodna odgovornost, država, protivpravni akt, kršenje međunarodne obaveze.*

1. Uvodne napomene

Savetodavnim mišljenjem Međunarodnog suda pravde o naknadi štete pretrpljene u službi Ujedinjenih nacija,¹ utrt je put priznanju subjek-

* Student doktorskih studija na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu, e- mail: *antonia.jutronic@gmail.com*.

¹ Savetodavno mišljenje Međunarodnog suda pravde o naknadi štete pretrpljene u službi Ujedinjenih nacija - Reparation of Injuries Suffered in the Service of the United Nations, Advisory opinion of April 11th 1949, Reports of judgements, advisory opinions and orders, I.C.J. Reports 1949, 174, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-FR.pdf>, 04.07.2018.

tiviteta međunarodnih organizacija u međunarodnom pravu. Time je svakako učinjen vrlo važan iskorak u tradicionalnom vestfalskom sistemu zasnovanom na odnosima između država, što je imalo za prirodnu posledicu i uticaj na međunarodno pravo, koje je do tada regulisalo isključivo odnose između država. Relativno kasna pojava međunarodnih organizacija u drugoj polovini XX veka, kao izvedenih subjekata međunarodnog prava, ali i vrlo širok spektar njihovih funkcija i aktivnosti u međunarodnim odnosima, zakomplikovali su shvatanje da subjekti prava, nose određene obaveze, ali i odgovornosti. Dakle, subjekt međunarodnog prava podleže i odgovornosti za kršenje neke međunarodnopravne obaveze.² Što se tiče samih država, kao izvornih subjekata međunarodnog prava, čijom voljom i nastaju međunarodne odnosno međuvladine organizacije, za vršenje protivpravnih akata, što bi značilo kršenje međunarodnih obaveza,³ postoje utvrđeni elementi pomoću kojih se utvrđuje odgovornost države u međunarodnom pravu.⁴ Da bi se utvrdilo postojanje odgovornosti države, naime, neophodno je da postoji osnov za pripisivost odgovornosti državi i postojanje pretrpljene štete od strane druge države ili njenih državljana zbog kršenja međunarodne obaveze države.⁵ Do tih zaključaka je, oslanjajući se na postojeću jurisprudenciju međunarodnih sudova, došla i Komisija Ujedinjenih nacija za međunarodno pravo (Komisija UN) u svom Nacrtu Konvencije o odgovornosti države za protivpravne akte u međunarodnom pravu (2001).⁶

Već sledeće godine, Komisija UN počinje sa pripremnim radovima za izradu Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija, koji će 2011. godine biti objavljen u vidu izveštaja. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je iste godine bila upoznata sa Nacrtom i odlučila je da razmotri usvajanje konvencije zasnovane na Nacrtu članova Komisije

² M. Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2012, 116-118.

³ Slučaj pred Međunarodnim sudom pravde o oružanim aktivnostima na teritoriji Konga - *Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)*, *Judgement of 19 December 2005, Reports of judgements, advisory opinions and orders, I.C.J. Reports 2005*, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-00-FR.pdf>, 04.07.2018.

⁴ Autor se u ovom radu ne bavi pravnom prirodom odgovornosti države kroz pojmove *responsibility* i *liability*.

⁵ V. B. Milisavljević, „Pripisivost kao uslov odgovornosti države u međunarodnom pravu“, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu* 2/2012, 185-207.

⁶ Čl. 2 Nacrta konvencije o odgovornosti država za protivpravne akte u međunarodnom pravu, *Official Records of the General Assembly, Fifty-sixth session, Supplement No. 10 (A/56/10)*, <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a5610.pdf>, 04.07.2018.

UN,⁷ što do današnjeg dana nije učinjeno. Nacrt članova o odgovornosti međunarodnih organizacija je bio predmet ozbiljnih kritika, od toga da se sve međunarodne organizacije ne mogu svrstati u istu kategoriju zbog različite pravne prirode međunarodnih organizacija, do toga da se prilikom izrade Nacrta previše oslanjalo na prethodni Nacrt o odgovornosti država, ističući da je zbog različitosti ova dva subjekta međunarodnog prava nemoguće koristiti isti pristup i metodologiju. Takođe, Nacrt o odgovornosti međunarodnih organizacija pokriva i deo koji se odnosi na odgovornost država u odnosu na akte počinjene u okviru rada međunarodnih organizacija. Istaknuta činjenica da postoji odgovornost država u okviru delovanja međunarodnih organizacija se upravo vezuje za derivatnu prirodu subjektiviteta međunarodnih organizacija. To je najjasnije u primeru mirovnih operacija Ujedinjenih nacija (UN), kada države šalju svoje vojne kontingente u misije u službi UN. Radi utvrđivanja eventualne odgovornosti države ili međunarodne organizacije za protivpravne radnje pripadnika „plavih šlemova” potrebno je izvoditi vrlo komplikovanu intelektualnu operaciju ne bi li se pronašli dokazi koji bi činili elemente pripisivosti.⁸

Ne postoje opšte priznati principi prema kojima bi međunarodne organizacije mogle da snose odgovornost zbog radnji ili propuštanja njihovih organa, ne samo kada su u pitanju najveći međunarodni zločini, učinjeni kako u doba rata tako i u doba mira, već i za druga potencijalna kršenja ljudskih prava. Ne treba smetnuti s uma da su međunarodni mehanizmi zaštite ljudskih prava nastali upravo iz rada međunarodnih organizacija. Međutim, legitimno je postaviti i pitanje u kojoj meri organi nadležni za ljudska prava sami poštuju ljudska prava, pogotovo uzevši u obzir da međunarodne organizacije nisu potpisnice najznačajnijih konvencija koje se bave zaštitom ljudskih prava. Tako, na primer, Evropska unija (dalje EU), iako su sve njene članice potpisnice Evropske konvencije o ljudskim pravima, usled mišljenja 2/13 Suda pravde Evropske unije iz decembra 2014. godine, nije ratifikovala Konvenciju,⁹ niti je sama potpisnica Povelje o osnovnim pravima EU. Iz toga sledi da, u slučaju

⁷ Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, *A/RES/66/100* od 9. decembra 2011. godine, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=%20A/RES/66/100, 04.07.2018.

⁸ B. E. Brockman-Hawe, „Questioning the UN’s Immunity in the Dutch Courts: Unresolved Issues in the Mothers of Srebrenica Litigation”, *Washington University Global Studies Law Review*, Volume 10, 4/2011, 729.

⁹ V. I. Krstić, B. Čučković, „Pristupanje Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima kao vid unapređenja zaštite ljudskih prava u Evropi”, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu*, Vol. 64, 2/2016, 49-78.

kada bi Evropska komisija ili drugi organ EU potencijalno prekršili ljudska prava, ne bi moglo da dođe do utvrđivanja odgovornosti, jer formalno EU nije vezana nijednom odredbom pomenutih instrumenata.

Ne postoji nadležnost međunarodnih sudova za utvrđivanje odgovornosti međunarodnih organizacija. Što se tiče samog Međunarodnog suda pravde (MSP), međunarodne organizacije nemaju *locus standi* kao što to imaju države. Kada je reč o drugim univerzalnim, regionalnim i *ad hoc* sudskim organima, međunarodne organizacije nisu potpisnice instrumenata kojima su oni osnovani, niti je ostavljena mogućnost da međunarodna organizacija ima *locus standi* pred ovim organima. U slučaju povrede ljudskih prava, pred na primer Evropskim sudom za ljudska prava, nije moguće tužiti međunarodnu organizaciju, već države članice organizacije u pitanju, kao što je to bilo u slučaju *Banković i drugi protiv Belgije i drugih*, u kojem je pokrenut postupak protiv devet članica Organizacije severnoatlantskog sporazuma (NATO), umesto protiv same organizacije.¹⁰

S druge strane i zaposleni u međunarodnim organizacijama, u najvećem broju slučajeva, uživaju imunitete pred nacionalnim sudovima države sa kojom sklapaju sporazum o sedištu organizacije, te se ispostavlja da je nemoguće da tužba protiv njih bude dopuštena pred nacionalnim sudovima.¹¹

Upravo iz navedenih razloga, ali i zbog toga što nema bogate jurisprudencije sudova na temu odgovornosti međunarodnih organizacija, treba ispitati osnove za utvrđivanje međunarodnopravne odgovornosti međunarodnih organizacija, oslanjajući se u značajnoj meri na analizu Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija, kao jedinog međunarodnog dokumenta koji se u celosti bavi ovim pitanjem. U prvom delu rada će biti predstavljeno zašto je nemoguće utvrditi odgovornost međunarodnih organizacija povlačeći paralelu sa odgovornošću država, analizirajući prirodu njihovih subjektiviteta. Zatim će u drugom delu rada biti analiziran koncept odgovornosti organizacija preko pojmova *responsibility*, *liability* i *accountability*. U trećem delu rada će kroz primere iz prakse biti predstavljena interakcija odnosno poteškoće u utvrđivanju granice između odgovornosti država i međunarodnih organizacija.

¹⁰ *Banković v. Belgium*, 2001–XII Eur. Ct. H.R. 333 (GC), http://www.rulac.org/assets/downloads/ECtHR_Bankovic_Admissibility.pdf, 04.07.2018.

¹¹ Advisory Committee on Issues of Public International Law, *Advisory Report on Responsibility of International Organizations*, Advisory Report No. 27, CAVV, The Hague, December 2015, 7-8.

2. Suštinska nejednakost subjektiviteta država sa subjektivitetom međunarodnih organizacija

Polazeći od toga da su sve države jednake među sobom odnosno od principa jednakosti država u međunarodnom pravu, subjektivitet država je jednak za sve države i na isti način one su nosioci prava, obaveza i odgovornosti. Stoga je i Nacrt Konvencije o odgovornosti države za protivpravne akte u međunarodnom pravu, imajući u vidu suverenu jednakost država, baziran na pretpostavci da sve države imaju iste pravne sposobnosti i obaveze jedna prema drugoj. Ta pravila su u velikoj meri zasnovana i na odredbama Bečke konvencije o ugovornom pravu, prema kojoj pravilo unutrašnjeg prava ne može biti opravdanje za neizvršenje međunarodne obaveze.¹²

Uprkos pomenutom savetodavnom mišljenju MSP o naknadi štete pretrpljene u službi UN, kojim je u konkretnom slučaju priznat objektivni međunarodnopravni subjektivitet UN i kojim je potvrđeno da UN kao međunarodna organizacija ima sposobnost potraživanja prema državama za pretrpljenu štetu njenih službenika, u teoriji pitanje subjektiviteta međunarodnih organizacija i dalje predstavlja predmet polemike. Sud je za UN konstatovao da pedeset država predstavlja veliku većinu međunarodne zajednice, koje su po međunarodnom pravu imale ovlašćenje da osnuju entitet koji poseduje objektivni međunarodni subjektivitet, a ne samo subjektivitet priznat od njih samih.¹³ „Priznat od njih samih” znači da države članice direktno ili indirektno osnivačkim ugovorom utvrđuju subjektivitet međunarodne organizacije (delegirani subjektivitet),¹⁴ što predstavlja drugačiju pravnu situaciju od objektivnog subjektiviteta.¹⁵ Navodeći da je subjektivitet organizacija različit od subjektiviteta država članica, Sud je svojim mišljenjem ostavio put za utvrđivanje objektivnog subjektiviteta za svaku međunarodnu organizaciju ponaosob. Tako su izvedeni uslovi za ispunjavanje objektivnog subjektiviteta međunarodnih

¹² Čl. 27 Bečke konvencije o pravu ugovora, <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf>, 04.07.2018.

¹³ M. Diez de Velasco Vallejo, *Les organisations internationales*, Economica, Paris 2002, 36-37.

¹⁴ O slobodnoj volji i nameri država da stvore međunarodnu organizaciju sa međunarodnopravnim subjektivitetom v. J. Klabbers, „The Concept of Legal Personality”, in: *International Legal Personality* (ed. Fleur Johns), Ashgate Publishing Limited, Surrey 2010, 47.

¹⁵ T. Papić, „Pojam međunarodne organizacije iz Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija Komisije UN za međunarodno pravo”, *Pravni zapisi* 1/2011, 95; R. Amerasinghe, *Principles of the Institutional Law of International Organizations*, Cambridge University Press 2005², 81-82.

organizacija: prvo, da je reč o udruženju država ili međunarodnih organizacija koje imaju jedan ili više organa koji ne podležu vlasti neke druge organizovane zajednice osim učesnika u tim organima koji zajednički odlučuju i, drugo, da postoji razlika između organizacije i njenih članova u pogledu prava, obaveza, ovlašćenja i odgovornosti na međunarodnom planu.¹⁶ Za druge autore poput Braunlija (*Brownlie*), reč je o indikatorima subjektiviteta međunarodnih organizacija što uključuje na primer pravo poslanstva¹⁷ i pravo na zaključivanje ugovora.¹⁸ U savetodavnom mišljenju MSP se pominje sposobnost međunarodnih potraživanja¹⁹ što bi moglo značiti i *locus standi* pred sudovima i arbitražama.²⁰

Određenje subjektiviteta međunarodnih organizacija je, naime, neophodno radi utvrđivanja odgovornosti međunarodnih organizacija. U čl. 2 (a) Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija je iz tog razloga definisano na koje međunarodne organizacije se odnosi tematski nacrt. Prema tome, „međunarodna organizacija” podrazumeva organizaciju osnovanu ugovorom ili drugim instrumentom regulisanim međunarodnim pravom i koja ima vlastiti međunarodnopravni subjektivitet. Međunarodna organizacija za članove može, osim država, imati i druge entitete.²¹ Prema ovom striktnom tumačenju čl. 2 (a), Organizacija za bezbednost i saradnju (OEBS) ili Organizacija zemalja izvoznica nafte (*OPEC*) nisu obuhvaćene ovim Nacrtom, jer nisu formalno osnovane ugovorom.²² U čl. 2 (a) se pominje i posedovanje vlastitog subjektiviteta odnosno subjektiviteta različitog od subjektiviteta njenih članica. Takav pristup subjektivitetu međunarodnih organizacija bi značio da bi se utvrđenje subjektiviteta vršilo za svaku međunarodnu organizaciju ponosob. U tom kontekstu postoji određen nivo nedorečenosti o uniformnim kriterijumima za utvrđivanje subjektiviteta međunarodnih organizacija kako bi se moglo govoriti o postojanju primarnih pravila za utvrđivanje odgovornosti međunarodnih organizacija.

¹⁶ T. Papić, 82-83.

¹⁷ Pravo poslanstva (lat. *jus legationis*) u svom aktivnom i pasivnom vidu podrazumeva pravo odašiljanja sopstvenih i prijema stranih predstavnika.

¹⁸ I. Brownlie, *Principles of International Law*, Oxford University Press, 2003⁶, 57.

¹⁹ Sposobnost međunarodnih podraživanja podrazumeva sposobnost subjekta da učestvuje u postupku ispred međunarodnih sudova ili arbitraža.

²⁰ A. Pellet, „International Organizations Are Definitely Not States. Cursory Remarks On The ILC Articles On The Responsibility of International Organizations”, in: *Responsibility of International Organizations*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston 2013, 42.

²¹ Čl. 2 Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija, http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_11_2011.pdf, 04.07.2018.

²² T. Papić, 97.

Izvedeći generalna pravila o odgovornosti čitavog dijapazona međunarodnih organizacija prema čl. 2 (a) pomenutog akta, Komisija UN, uprkos komentarima brojnih međunarodnih organizacija na njene konsekutivne izveštaje, nije previše uzela u obzir princip specijalnosti koji je naglašen u savetodavnom mišljenju MSP (1949). Princip specijalnosti predviđa da ne postoje generalne sposobnosti međunarodnih organizacija, kakve imaju države, već im države delegiraju mogućnosti delovanja i njihova ograničenja u funkciji zajedničkih interesa.²³ Dalje, unutrašnja pravila organizacije po svojoj pravnoj prirodi i domašaju ne mogu biti korelat unutrašnjem pravu država, jer su međunarodne organizacije pravno drugačiji subjekti. Komisija UN je, tako, u nekim odredbama gotovo u celosti preuzela članove iz Nacrta (2001), te su neki članovi gotovo istovetni, kao na primer u odredbama oba Nacrta u delu koji se odnosi na primenu posebnog propisa međunarodnog prava.²⁴

Što se tiče same različitosti međunarodnih organizacija i u skladu sa time logične potrebe da se za svaku od njih utvrđuje međunarodno-pravni subjektivitet i međunarodnopravna odgovornost, neki od članova Nacrta mogu vrlo restriktivno da se primenjuju na međunarodne organizacije. Takav primer je pravo na samoodbranu sadržan u čl. 21 Nacrta, a samo neke organizacije poseduju vojne kapacitete.²⁵ Drugo, Evropska komisija je, sa svoje strane, redovno upućivala komentare na izveštaje Komisije UN,²⁶ da EU ne predstavlja klasičnu međunarodnu organizaciju, već organizaciju *sui generis* i da treba uzeti u obzir njene specifičnosti zbog toga što u određenim segmentima funkcionisanja EU države članice jesu organi organizacije kada imaju isključivu nadležnost.²⁷ Jedini ustupak Komisije prema ovim zahtevima EU je oslikan u odredbi koja se tiče primene *lex specialis*²⁸ koja ujedno omogućava međunarodnim organizacijama da stvore sopstvena pravila o odgovornosti za protivpravne akte po međunarodnom pravu za činjenje ili propuštanje radnji njihovih organa ili agenata. Kada je reč o EU, posebne komplikacije nastaju u tumačenju kršenja međunarodne obaveze te organizacije, jer postoje i tzv.

²³ A. Pellet, 46.

²⁴ *Ibid.*, 47.

²⁵ P. Klein, „Les articles sur la responsabilité des organisations internationales : quel bilan tirer des travaux de la CDI?“, *Annuaire français de droit international*, Volume 58, 2012, 7.

²⁶ „Responsibility of international organizations: Comments and observations received from international organizations (25 June 2004)“, *Doc.A/CN.4/545*, http://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_545.pdf, 04.07.2018.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Čl. 64 Nacrta članova o odgovornosti država.

mešoviti multilateralni ugovori čije su strane ugovornice kako EU tako i njene države članice, a obaveze iz ugovora izvršavaju, prema unutrašnjem ustrojstvu EU, države.²⁹ Što se tiče same pripisivosti protivpravnih akata, u okviru EU Sud pravde EU ima vrlo značajnu ulogu u razgraničenju nadležnosti između EU i njenih država članica. Međutim, čl. 64 Nacrta o primeni posebnog propisa ne pominje izričito jurisprudenciju, već unutrašnja pravila organizacije, koja prema čl. 2 (b) podrazumevaju i ustaljenu praksu organizacije. Drugo, i privatne organizacije u okviru država članica mogu vršiti određene nadležnosti EU, što može zakomplikovati primenu kriterijuma pripisivosti.

3. Primenjivost odgovornosti u smislu nejednakosti pojmova *responsibility v. liability v. accountability*

Uzimajući u obzir analiziranu različitost međunarodnih organizacija među sobom, treba razmotriti i koji vid odgovornosti može biti pripisan međunarodnim organizacijama. Uglavnom je opšteprihvaćeno stanovište da odgovornost država za protivpravne akte po međunarodnom pravu postoji ukoliko su ispunjena dva uslova: da se akt može pripisati državi i da postoji kršenje neke međunarodnopravne obaveze, što je i prikazano u čl. 3 Nacrta konvencije o odgovornosti države. Isti elementi se nalaze i u čl. 4 Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija: da postoji osnov pripisivosti međunarodnoj organizaciji i da postoji kršenje neke međunarodnopravne obaveze. Izuzimajući uslov pripisivosti odgovornosti međunarodnih organizacija, potrebno je razmotriti kakav režim odgovornosti je uopšte moguće izvesti za međunarodne organizacije.

U srpskom jeziku izraz „odgovornost” ima široko značenje, dok u engleskom jeziku postoje tri različita pojma: *responsibility*, *liability* i *accountability*. Odgovornost međunarodnih organizacija u smislu *responsibility*, po ugledu na odgovornost država za protivpravne akte po međunarodnom pravu, predstavlja sve one posledice koje su rezultat kršenja normi pripisivih međunarodnim organizacijama. Dakle, reč je o jednom užem pojmu koji podrazumeva da je međunarodna organizacija odgovorna za kršenje preuzetih međunarodnih obaveza. Odgovornost u smislu *liability*, prema Komisiji za međunarodno pravo, odnosi se na sve

²⁹ S. Talmon, „Responsibility of International Organizations: Does the European Community Require Special Treatment?”, in: *International Responsibility Today* (ed. Maurizio Ragazzi), Koninklijke Brill 2005, 407-409.

posledice koje proizilaze iz aktivnosti međunarodnih organizacija koje nisu zabranjene po međunarodnom pravu. U praksi međunarodnih organizacija, naročito UN, *liability* se najčešće odnosi na mehanizme i norme odgovornosti koje proističu iz ugovora i izvan njih, a za koje organizacija može biti dužna da nadoknadi ukoliko je šteta pričinjena trećem licu.³⁰ Reč je o širem pojmu, koji podrazumeva mogućnost nadoknade u slučaju pretrpljene štete do kojih nije došlo kršenjem međunarodne obaveze. Odgovornost u smislu *accountability* je prilično pravno neodređen termin, naročito kada je reč o međunarodnim organizacijama i njihovoj odgovornosti za protivpravne akte. Navedeni termin se najčešće koristi u politici i sociologiji da se opiše odgovornost onih koji su na vlasti ispred naroda koji ih je izabrao, najčešće kada su u pitanju prekoračenja nadležnosti i ekcesivno korišćenje vlasti.³¹ Međutim, u praksi postoji tendencija da se koristi termin *accountability* u određenim okolnostima kada je reč o međunarodnim organizacijama. Takvi slučajevi se odnose na primer na odgovornost Svetske banke da ograniči negativne posledice njenih projekata po stanovništvo, žalbe koje ugroženo stanovništvo određene zemlje prema kojoj su, na osnovu glave VII Povelje UN usvojene sankcije, šalje medijatoru pri Komitetu za sankcije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija zbog negativnih posledica po stanovništvo, paneli *United Nations Mission in Kosovo (UNMIK)* i *European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX)* za žalbe o kršenju prava stanovnika pod administrativnom upravom UN i EU i dr.³² Kroz ove primere potvrđuje se upravo ta tendencija za se prema određenim organima vlasti ili isključivih autoriteta u određenom domenu, koji nisu organi države, potražuju popravljajne ili nadoknade štete usled kršenja ljudskih prava. Smisao korišćenja pojma *accountability* jeste utvrđivanje odgovornosti prema pojedincima, koji zbog sve šireg spektra aktivnosti međunarodnih organizacija na indirektan način trpe posledice.

Prema tekstovima nacрта o odgovornosti država i međunarodnih organizacija, uslov postojanja štete nije naveden u članovima u kojima se

³⁰ V. Rezolucija Generalne skupštine, *UN A/RES/53/102* od 8. decembra 1998. godine, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/53/102, 04.07.2018. i Izveštaj Komisije za međunarodno pravo „Međunarodna odgovornost za štetne posledice koje proizilaze iz akata koji nisu zabranjeni međunarodnim pravom”, <http://legal.un.org/ilc/guide/9.shtml>, 04.07.2018.

³¹ V. R. Mulgan, „Accountability: An Ever-Expanding Concept?”, *Public Administration*, Vol. 78, 3/2000, 555–573.

³² R. Wilde, „Enhancing Accountability at the International Level: The Tensions between International Organizations and Member States and the Underlying Issues at Stake”, *ILSA Journal of International and Comparative Law*, 2006, 411.

definiše odgovornost i postavljaju njeni uslovi. Međutim, dalje kroz tekst se nalaze modaliteti nadoknade štete, što negde podrazumeva i postojanje učinjene štete. Pčinjena šteta nije navedena kao kumulativni uslov postojanja odgovornosti kako država, tako i međunarodnih organizacija.

Oba navedena nacrti koriste termin *responsibility*. Praksa pokazuje da države mogu biti odgovorne u smislu sva tri termina na engleskom jeziku. Međutim, što se tiče međunarodnih organizacija, možda je preterano posmatrati njihovu odgovornost kroz značenje termina *responsibility*, osim ako se termin ne posmatra u generičkom smislu. Tome ide u prilog i potreba da se odgovornost međunarodnih organizacija ograniči i unutrašnjim pravilima organizacije, a ne samo imperativnim normama međunarodnog prava,³³ na čemu su posebno insistirale neke međunarodne organizacije poput Svetskog monetarnog fonda u svojim komentarima na izveštaje Komisije UN. U tom smislu, možda je bolje govoriti o odgovornosti međunarodnih organizacija u smislu *accountability*, kao jednog šireg i fleksibilnijeg pojma, koji nije pravno utemeljen. Upravo zbog svoje fleksibilnosti, mogao bi da se prilagodi i različitim strukturama međunarodnih organizacija.

Priroda takvih mehanizama, kao što je dato u primeru panela i medijatora, neformalnija je, ali su oni ipak ustanovljeni kako bi se bavili odgovornošću međunarodnih organizacija. Međutim, ne treba smetnuti sa uma da su takvi mehanizmi uspostavljeni upravo voljom tih organizacija, a ne u skladu sa nekim generalnim principima o odgovornosti međunarodnih organizacija. Najzad, i uspostavljanje ovih mehanizama za utvrđivanje odgovornosti, ipak čini deo međunarodne prakse koja Komisija UN nije uzela u obzir prilikom ustanovljavanja primarnih pravila o odgovornosti organizacija. S druge strane, ukoliko postoji pravno rigidniji princip odgovornost država u odnosu na odgovornost međunarodnih organizacija, javlja se opasnost od fragmentacije međunarodnog prava, te ne treba smetnuti sa uma progresivnu ulogu Komisije UN u razvijanju i kodifikaciji pravila međunarodnog prava.³⁴

³³ P. Klein, 10.

³⁴ M. Möldner, „Responsibility of International Organizations – Introducing the ILC’s DARIO”, in: *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 16, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston 2012, 323.

4. Preplitanje odgovornosti država sa odgovornošću međunarodnih organizacija

Opšte je stanovište da države nisu primarno odgovorne za protivpravne akte međunarodnih organizacija.³⁵ Takva mogućnost je namerano odbačena prilikom izrade Nacrta o odgovornosti država.³⁶ Međutim, u praksi se pokazalo da postoje slučajevi kada je pitanje odgovornosti odnosne države kao države članice organizacije u nekim situacijama dovedeno u pitanje. Stoga Nacrt članova o odgovornosti međunarodnih organizacija uključuje takvu mogućnost (čl. 58-63), ali i mogućnost da međunarodne organizacije snose odgovornost za činjenje ili propuštanje da se spreče protivpravni akti država ili međunarodnih organizacija u kojima su pomagale ili učestvovala sa znanjem da čine protivpravni akt po međunarodnom pravu (čl. 14-16).

Značajno je, s obzirom na predmet rada, da se razmotre neki praktični primeri uslova pod kojima države mogu biti odgovorne za protivpravne akte koje izvrše međunarodne organizacije. Iako je pokazano da se subjektivitet država i subjektivitet međunarodnih organizacija ne poklapaju, države članice organizacija, na sekundaran ili konkurentan način, mogu biti odgovorne za akte organizacija.³⁷ U praksi se prvi put ovo pitanje pojavilo pred arbitražom 1984. godine u slučaju kompanije *Westland* protiv država članica Arapske organizacije za industrijalizaciju, jer je organizacija 1979. godine prestala da postoji, a predmet spora su bila zaostala potraživanja kompanije prema organizaciji. Kompanija je zahtevala da države isplate zaostala potraživanja, s obzirom na to da osnivački ugovor nije predviđao isključivanje odgovornost država članica. Arbitražni sud je presudio u korist kompanije, dok je presudu poništio Sud pravde kantona Ženeve nalazeći da Arbitražni sud nije imao jurisdikciju nad državama članicama organizacije, već samo nad Arapskom organizacijom za industrijalizaciju.³⁸ Sud je ukazao, na taj način, da odgovornost međunarodne organizacije nije skup odgovornosti njenih

³⁵ R. Amerasinghe, „Comments on the ILC’s Draft Articles on the Responsibility of International Organizations”, *International Organizations Law Review* 9, 2012, 62; A. Stumer, „Liability of Member States for Acts of International Organizations: Reconsidering the Policy Objections”, *Harvard International Law Journal*, Vol. 48, 2/2007, 555; P. Klein, 19.

³⁶ Čl. 57 Nacrta o odgovornosti država. V. A. Stumer, 555.

³⁷ H. Buchanan, C. Ryngaert, „Member State responsibility for the acts of international organizations”, *Utrecht Law Review*, Volume 7, Issue 1 (January), 2011, 136.

³⁸ Lj. Runjić, „Međunarodnopravna odgovornost država članica za čine međunarodnih organizacija”, *Zbornik PFZ*, Vol. 64, 4/2014, 667-685, 669.

država članica, iako samo Ustav organizacija nije predviđao isključenje odgovornosti država članica. Drugi relevantan slučaj koji se tiče razgraničenja odgovornosti međunarodne organizacije od odgovornosti države članice jeste tužba SR Jugoslavije protiv deset članica NATO pred MSP (1999) zbog kršenja zabrane upotrebe sile protiv drugih država. Imajući u vidu nemogućnost da se podnese tužba protiv međunarodne organizacije, SR Jugoslavija je podnela tužbu protiv njenih država članica sa argumentacijom da su tužene države pojedinačno i zajednički bile odgovorne za kršenje zabrane upotrebe sile. Nažalost, sud nije ulazio u meritum spora, te nije izneo viđenje odgovornosti država članica organizacije. S druge strane, predsednici vlada Holandije i Ujedinjenog Kraljevstva, a ne sama organizacija NATO, pojedinačno su se izvinili Kini zbog bombardovanja njene ambasade u Beogradu, što je za SR Jugoslaviju bio argument da iako postoji integrisana komanda NATO, oružane snage država članica su i dalje pod političkom kontrolom svojih vlada.³⁹

U članu 6 st. 1 Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija stoji da će se ponašanje organa ili agenata u izvršavanju funkcija međunarodnih organizacija smatrati aktima međunarodnih organizacija u međunarodnom pravu, koju god poziciju imali taj organ ili agent u okviru međunarodne organizacije. Na linijama navedene odredbe se našao i Evropski sud za ljudska prava. U svojoj presudi u slučaju *Behrami*⁴⁰ koja se ticala smrti jednog deteta i povrede drugog zbog naknadne eksplozije od UNMIK-a neukonjene neeksplozirane bombe na Kosovu i Metohiji (KiM), Sud je našao da su činjenja UNMIK, kao pomoćnog organa UN, isključivo pripisiva UN.⁴¹ Za Evropski sud za ljudska prava, kada je odlučivao o pripisivosti odgovornosti, bilo je dovoljno da se pozove na status UNMIK, u kojem stoji da je misija „subsidiarni organ UN ustanovljen na osnovu Glave VII Povelje UN“ i da odbaci odgovornost tužene Francuske (čiji je vojni kontingent bio zadužen za delovanje na tom delu teritorije) i odgovornost pripíše isključivo UNMIK-u.⁴² U prilog argumentaciji Suda ide i komentar UN na Nacrt članova o odgovornosti međunarodnih organizacija u kojem stoji da „UN smatra odavno da su oružane snage stavljene njoj na raspolaganje transformisane u subsidi-

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Cour européenne des droits de l'homme, Décision *Behrami c. France*, requête n. 71412/01, 2 mai 2007, para. 143.

⁴¹ P. Palchetti, „La répartition de la responsabilité pour faits internationalement illicites commis au cours d'opérations multinationales“, *Revue internationale de la Croix-Rouge*, Volume 95 Sélection française, 3 et 4/2013, 202.

⁴² *Ibid.*

jarni organ UN i da njihovo postupanje može povlačiti odgovornost UN, kao i svakog drugog njenog organa – bilo da postoji ili ne postoji efektivna kontrola svih aspekata njihovih aktivnosti“.⁴³

Međutim, razumevanje ovih situacija se komplikuje kada su u pitanju mirovne operacije UN, samom činjenicom da vojni kontingenti država članica čine mirovne misije UN i pojavom „testa efektiviteta“ odnosno efektivne kontrole teritorije. Kada je reč o eventualnoj pripisivosti protivpravnih akata državi ili međunarodnoj organizaciji, međunarodni sudovi u praksi pribegavaju pravilima običajnog prava koji se odnose na pripisivost.⁴⁴ U pitanju su kriterijumi efektivne kontrole i upravljanja, kako je to MSP zaključio u slučaju *Nicaragua v. United States*.⁴⁵ Dakle, da li je neki akt pripisiv državi ili međunarodnoj organizaciji, zavisi od toga ko ima efektivnu kontrolu nad ponašanjem pripadnika plavih šlemova („test efektiviteta“). U presudi Apelacionog suda u Hagu u slučaju *Nuhanović* u određivanju odgovornosti pribeglo se izvesnoj kombinaciji faktičkih i pravnih elemenata.⁴⁶ Sud je našao da je kriterijum za određivanje odgovornosti za ponašanja holandskih vojnih trupa *United Nations Protection Forces (UNPROFOR)* u Srebrenici vezan za efektivnu kontrolu, odnosno za posedovanje nadležnosti da se daju specifične instrukcije za činjenje ili sprečavanje činjenja odnosnih akata. Bez obzira na to što države stavljaju na raspolaganje svoje vojne trupe UN za mirovne operacije, one zvanično zadržavaju ovlašćenje za kontrolisanje ponašanja njihovih trupa, te su akti holandskih „plavih šlemova“ pripisani Holandiji.⁴⁷

Još kompleksniji slučaj jeste kada UN odnosno Savet bezbednosti UN odobri slanje misije neke druge regionalne ili partikularne organizacije poput misije NATO – *Kosovo Force (KFOR)* na KiM u skladu sa rezolucijom 1244 (1999). Prema mišljenju Evropskog suda za ljudska

⁴³ Komentar Ujedinjenih nacija na Nacrt članova o odgovornosti međunarodnih organizacija, *UN DOC.A/CN.4/637/Add.1* od 17. februara 2011, 13, <http://legal.un.org/ilc/reports/2011/english/chp5.pdf>, 04.07.2018.

⁴⁴ Slučaj pred Međunarodnim sudom pravde o vojnim i paravojnim aktivnostima u i protiv Nikaragve - *Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States)*, *Judgement of 27 June 1986, Reports of judgements, advisory opinions and orders, I.C.J. Reports 1986*, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>, 04.07.2018.

⁴⁵ F. Finck, *L'imputabilité dans le droit de la responsabilité internationale. Essai sur la commission d'un fait illicite par un Etat ou une organisation internationale*, Université de Strasbourg 2011, 155.

⁴⁶ V. A. Nollkaemper, „Dual Attribution: Liability of the Netherlands for Conduct of Dutchbat in Srebrenica“, *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 9, 2011, 1143–1157.

⁴⁷ P. Palchetti, 206-207.

prava iznetog u slučaju *Saramati*,⁴⁸ u kojem mu se podnosilac obratio ističući da su Norveška, Nemačka i Francuska odgovorne za njegovo navodno nelegalno lišavanje slobode, Ujedinjene nacije zadržavaju autoritet i zadnju kontrolu nad aktivnostima pripadnika KFOR odnosno, UN su pripisivi njihovi akti, zbog toga što je Savet bezbednosti UN definisao njegov mandat u svojoj rezoluciji.⁴⁹

Navedeni su samo neki od primera koji pokazuju moguće interakcije odgovornosti država i međunarodnih organizacija. S jedne strane, oni dovode u pitanje postojanje osnovnih principa o odgovornosti međunarodnih organizacija, a s druge, čini se da odgovornost država za protivpravne akte međunarodnih organizacija, zbog nedorečenosti tih principa, čine *de lege ferenda* pre nego *de lege lata*.⁵⁰ Naročito treba imati u vidu ne baš bogati jurisprudenciju međunarodnih sudova i raskoraka u definisanju pripisivosti u odnosu na „test efektiviteta“, što je oslikano u nekoliko prethodno opisanih slučajeva. Najzad, sama primena „testa efektiviteta“ zaslužuje posebnu analizu.

5. Zaključak

Utvrđivanje odgovornosti međunarodnih organizacija u pravu i praksi podleže različitim vrstama kritika. Samo neke od tih kritika izložene su u ovom radu. Definisanje pojma i elemenata odgovornosti međunarodnih organizacija samo po sebi predstavlja vrlo zahtevan intelektualni poduhvat, a Komisija UN je u svom Nacrtu članova o odgovornosti međunarodnih organizacija izložila tek prvi predlog o primarnim pravilima koji se odnose na tu temu. Međutim, u nedostatku osnovnih formalnih izvora međunarodnog prava, prema čl. 38 (1) Statuta MSP, Nacrt pravila može poslužiti kao pomoćni izvor prava, te iz tog razloga ne treba smetnuti s uma njegov značaj. Na takav način međunarodni sudovi su počeli da primenjuju Nacrt konvencije o odgovornosti država, što je uočljivo u njihovim presudama.

Konstatovano je da su države, u pravnom smislu reči, različiti su-

⁴⁸ Cour européenne des droits de l'homme, Décision *Saramati c. France, Allemagne et Norvège*, requête n. 78166/01, 2 mai 2007, para. 143.

⁴⁹ P. Palchetti, 208-209.

⁵⁰ M. C. Zwanenburg, *Accountability under International Humanitarian Law for United Nations and North Atlantic Treaty Organization Peace Support Operations*, E.M. Meijers Institute, Leiden 2004, 78-79.

bjekti u odnosu na međunarodne organizacije, te da je gotovo nemoguće povlačiti paralelu sa odgovornošću koja se može pripisati državama i odgovornošću koja se može ili bi se mogla pripisati međunarodnim organizacijama. Drugo, ako države mogu biti odgovorne u smislu sva tri pojma *responsible*, *liable* i *accountable*, međunarodne organizacije su u dosadašnjoj praksi mestimično razvile mehanizme za njihovu odgovornost, koji najviše pripadaju pravno nedefinisanim terminu *accountable*. Neophodno je, međutim, utvrditi jasna pravila prema kojima bi one bile odgovorne u pogledu *responsibility* i *liability*. Najzad, što se tiče same prakse utvrđivanja odgovornosti u kompleksnim slučajevima između međunarodnih organizacija i njenih država članica, kao što su mirovne operacije i protivpravno delovanje pripadnika mirovnih operacija UN, treba konstatovati da ne postoje uniformni principi prema kojima bi se uspostavila granica gde prestaje odgovornost država i gde počinje odgovornost međunarodnih organizacija.

Kao vrlo aktivni činioци međunarodnih odnosa, međunarodne organizacije kao subjekti međunarodnog prava moraju biti odgovorne za protivpravne akte po međunarodnom pravu, jer njihovo uživanje prava mora povlačiti i obaveze, ali i odgovornosti. Stoga, imajući u vidu da postoji vrlo mali broj slučajeva u praksi kada se postavljalo pitanje odgovornosti međunarodnih organizacija, neophodno je razraditi postojeće principe sadržane u Nacrtu članova, ali i razmotriti mogućnost eventualne primene običajnih pravila o opštoj odgovornosti, koja su nesporno primenjiva na međunarodne organizacije.

Literatura

- Amerasinghe, R. „Comments on the ILC’s Draft Articles on the Responsibility of International Organizations”, *International Organizations Law Review*, Vol. 9, 2012, 29-31.
- Amerasinghe, R. *Principles of the Institutional Law of International Organizations*, Cambridge University Press, 2005².
- Brockman-Hawe, B. E. „Questioning the UN’s Immunity in the Dutch Courts: Unresolved Issues in the Mothers of Srebrenica Litigation”, *Washington University Global Studies Law Review* Volume 10, Issue 4, 2011, 727-748.
- Brownlie, I. *Principles of International Law*, Oxford University Press, 2003⁶.
- Buchanan, H., Ryngaert, C. „Member State responsibility for the acts of international organizations”, *Utrecht Law Review*, Volume 7, Issue 1 (January)

- 2011.
- Diez de Velasco Vallejo, M. *Les organisations internationales*, Economica, Paris 2002.
- Finck, F. „L'imputabilité dans le droit de la responsabilité internationale. Essai sur la commission d'un fait illicite par un Etat ou une organisation internationale”, Université de Strasbourg, 2011.
- Klabbers, J. „The Concept of Legal Personality”, in: *International Legal Personality* (ed. Fleur Johns), Ashgate Publishing Limited, Surrey 2010.
- Klein, P. „Les articles sur la responsabilité des organisations internationales : quel bilan tirer des travaux de la CDI?”, *Annuaire français de droit international*, Volume 58, 2012, 1-27.
- Kreća, M. *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2012.
- Krstić, I., Čučković, B. „Pristupanje Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima kao vid unapređenja zaštite ljudskih prava u Evropi”, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu*, Vol. 64, br. 2/2016, 49-78.
- Milislavljević, B. „Pripisivost kao uslov odgovornosti države u međunarodnom pravu“, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu*, br. 2/2012, 185–207.
- Möldner, M. „Responsibility of International Organizations – Introducing the ILC's DARIO”, in: *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 16, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden/Boston 2012, 281-328.
- Mulgan, R. „Accountability: An Ever-Expanding Concept?”, *Public Administration* Vol. 78 No. 3/2000, 555–573.
- Nollkaemper, A. „Dual Attribution: Liability of the Netherlands for Conduct of Dutchbat in Srebrenica”, *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 9, 2011, 1143–1157.
- Palchetti, P. „La répartition de la responsabilité pour faits internationalement illicites commis au cours d'opérations multinationales”, *Revue internationale de la Croix-Rouge Sélection française*, Volume 95, 3 et 4/2013.
- Papić, T. „Pojam međunarodne organizacije iz Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija Komisije UN za međunarodno pravo”, *Pravni zapisi*, 1/2011.
- Pellet, A. „International Organizations Are Definitely Not States. Cursory Remarks On The ILC Articles On The Responsibility of International Organizations”, in: *Responsibility of International Organizations* Martinus Nijhoff Publishers, Leiden/Boston 2013.
- Runjić, Lj. „Međunarodnopravna odgovornost država članica za čine međunarodnih organizacija”, *Zbornik PFZ*, Vol. 64, 4/2014, 667-685.
- Stumer, A., „Liability of Member States for Acts of International Organizations:

- Reconsidering the Policy Objections“, *Harvard International Law Journal*, Vol. 48, 2/2007, 553-580.
- Talmon, S. „Responsibility of International Organizations: Does the European Community Require Special Treatment“, in: *International Responsibility Today* (ed. Maurizio Ragazzi), Koninklijke Brill 2005, 405-421.
- Wilde, R. „Enhancing Accountability at the International Level : The Tensions between International Organizations and Member States and the Underlying Issues at Stake“, *ILSA Journal of International and Comparative Law*, 2006, 411.
- Zwanenburg, M.C. *Accountability under International Humanitarian Law for United Nations and North Atlantic Treaty Organization Peace Support Operations*, E.M. Meijers Institute, Leiden 2004.

Pravni izvori

- Advisory Committee on Issues of Public International Law, „Advisory Report on Responsibility of International Organizations“, Advisory Report No. 27, CAVV, The Hague December 2015;
- Izveštaj Komisije za međunarodno pravo „Međunarodna odgovornost za štetne posledice koje proizilaze iz akata koji nisu zabranjeni međunarodnim pravom“, <http://legal.un.org/ilc/guide/9.shtml>.
- Bečka konvencija o pravu ugovora, UN Publication, Volume 1155, No. 18231, 1980, <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf>;
- Nacrta članova o odgovornosti međunarodnih organizacija, *Yearbook of the International Law Commission, 2011, vol. II, Part Two*, http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_11_2011.pdf.
- Nacrt članova o odgovornosti država za protivpravne akte u međunarodnom pravu, *Official Records of the General Assembly, Fifty-sixth session, Supplement No. 10 (A/56/10)*, <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a5610.pdf>.
- Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, *A/RES/66/100* od 9. decembra 2011. godine, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=%20A/RES/66/100.
- Rezolucija Generalne skupštine, *UNA/RES/53/102* od 8. decembra 1998. godine, http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/53/102.

Jurisprudencija

Savetodavno mišljenje Međunarodnog suda pravde o naknadi štete pretrpljene u službi Ujedinjenih nacija - *Reparation of Injuries Suffered in the Service of the United Nations, Advisory opinion of April 11th 1949, Reports of judgements, advisory opinions and orders, I.C.J. Reports 1949, 174, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-FR.pdf>.*

Slučaj pred Međunarodnim sudom pravde o oružanim aktivnostima na teritoriji Konga - *Case Concerning Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda)*, Judgement of 19 December 2005, Reports of judgements, advisory opinions and orders, I.C.J. Reports 2005, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-00-FR.pdf>.

Slučaj pred Međunarodnim sudom pravde o vojnim i paravojnim aktivnostima u i protiv Nikaragve - *Case concerning military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States)*, Judgement of 27 June 1986, Reports of judgements, advisory opinions and orders, I.C.J. Reports 1986, <http://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

Slučaj pred Evropskim sudom za ljudska prava - *Banković v. Belgium*, 2001–XII Eur. Ct. H.R. 333 (GC), http://www.rulac.org/assets/downloads/ECtHR_Bankovic_Admissibility.pdf.

Slučaj pred Evropskim sudom za ljudska prava - *Décision Behrami c. France*, requête n. 71412/01, 2 mai 2007.

Slučaj pred Evropskim sudom za ljudska prava - *Décision Saramati c. France, Allemange et Norvège*, requête n. 78166/01, 2 mai 2007.

Internet izvori

<http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-FR.pdf>;

<http://www.icj-cij.org/files/case-related/116/116-20051219-JUD-01-00-FR.pdf>;

http://www.rulac.org/assets/downloads/ECtHR_Bankovic_Admissibility.pdf;

<https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf>;

http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_11_2011.pdf;

http://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_545.pdf;

<http://legal.un.org/ilc/guide/9.shtml> ;

<http://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>.

Antonia Jutronić

PhD Student, Faculty of Law, University of Belgrade

**ESTABLISHMENT OF RESPONSIBILITY OF
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN LAW
AND PRACTICE**

Summary

The formal recognition of international personality of international organizations has led to questioning of responsibility of international organizations for internationally wrongful acts. This article examines applicability of elements for establishment of responsibility of international organizations, by taking into account to a large extent the provisions of ILC's Draft Articles on Responsibility of International Organizations and the practical examples issued from international jurisprudence.

By determining differing nature of legal personalities of states and international organizations, what includes differing basis for establishment of responsibility for internationally wrongful acts, the author underlines also a non-uniformity of legal structure of existing international organizations. Secondly, the term of responsibility and its applicability to international organizations are examined in relation to three concepts: responsibility, liability и accountability. Bearing in mind that States, as original subjects of international law and creators of international organizations, participate actively in work of international organizations, the third part of the article put the question about the interaction between responsibility of member states and responsibility of international organizations.

Keywords: international organization, international responsibility, state, unlawful act, violation of international obligations.